

2. Децентралізація влади та реформа місцевого самоврядування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://newukraineinstitute.org/media/news/528/file/DDecentral-15-1.pdf>.

3. Дяченко С.А. Модернізація системи управління місцевими запозиченнями в контексті фінансової децентралізації / С.А. Дяченко // Науковий вісник Академії муніципального управління: Серія «Управління». 2014. – Вип. 3. – С. 62–73.

Сидор Ірина

*К.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

ФІСКАЛЬНА ДОМІНАНТА МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У КОНТЕКСТІ ЗМІН ДО БЮДЖЕТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Дослідження процесів формування доходів місцевих бюджетів є надзвичайно актуальним питанням в Україні ще з моменту проголошення нею своєї незалежності. В перші роки свого економічного становлення в Україні домінувала позиція щодо місцевих бюджетів як певної константи – сталої категорії, яка не змінюється протягом тривалого часу, з відповідними межами свого функціонування. Однак, зміни економічного середовища країни, що відбулися під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів спонукали до еволюції поглядів на місцеві бюджети в частині виконання органами місцевої влади і управління та місцевого самоврядування своїх функцій, а відтак і необхідності забезпечення їх відповідними фінансовими ресурсами з дотриманням принципу децентралізації влади.

В останні 2014–2015 рр. в Україні активно проводиться реформа міжбюджетних відносин в напрямі бюджетної децентралізації. Серед ключових напрямів цієї реформи необхідно відмітити:

- забезпечення бюджетної незалежності та фінансової самостійності місцевих бюджетів;
- закріплення за місцевими бюджетами стабільних джерел доходів та розширення дохідної бази місцевих бюджетів;

— стимулювання громад до об'єднання та формування спроможних територіальних громад.

Бюджетна незалежність та фінансова самостійність місцевих бюджетів закріплена Законами України від 28 грудня 2014 р. «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» № 79-VIII та «Про Державний бюджет України на 2015 р.» № 80-VIII). Зокрема, щодо самостійного формування місцевих бюджетів (ст. 75); незалежне від термінів прийняття державного бюджету затвердження місцевих бюджетів – до 25 грудня року, що передує плановому (ст. 77); спрощено процедури надання місцевих гарантій та здійснення місцевих запозичень від міжнародних фінансових організацій шляхом запровадження принципу «мовчазної згоди» при погодженні таких операцій з Міністерством фінансів (ст. 74); надано право здійснювати місцеві запозичення усім містам обласного значення (ст. 16).

Зазначеними законодавчими актами передбачено значні преференції для місцевих бюджетів територіальних громад, які об'єдналися з метою створення фінансово спроможних бюджетів адміністративно-територіальних одиниць. Так, громади, об'єднані відповідно до визначених Законом критеріїв про добровільне об'єднання територіальних громад, мають такі ж повноваження як і міста обласного значення (ст. 67); органи місцевого самоврядування в селах, селищах, містах районного значення, що не об'єдналися, позбавлені права на виконання делегованих державою повноважень [1].

Відповідно з новими змінами до Бюджетного кодексу України за місцевими бюджетами на стабільній основі закріплено такі джерела доходів:

1) Податок з доходів фізичних осіб (щоправда нормативи відрахувань суттєво змінені).

Так, надходження ПДФО на території міст обласного значення, районів, об'єднаних територіальних громад розподіляється у таких пропорціях: до бюджетів міст обласного значення, бюджетів районів та бюджетів об'єднаних територіальних громад зараховується 60% цього платежу; до обласних бюджетів – 15% та до державного бюджету – 25%. ПДФО, мобілізований на території м. Києва, розподіляється між бюджетом м. Києва і державним бюджетом у пропорціях 40% до 60% відповідно.

Відмітимо, що попередньо до 01.01.2015 ПДФО в повному обсязі залишався в складі доходів місцевих бюджетів і лише 50% даного платежу, мобілізованого на території м. Києва, поступало до державного бюджету. Такий стан справ свідчить швидше про посилення централізації фінансових ресурсів, а не децентралізації ще й зважаючи на те, що ПДФО у попередніх роках становив більше 75% усіх доходів місцевих бюджетів. Об'єктивну оцінку зазначеним змінам у розподілі ПДФО можна буде дати за результатами виконання місцевих бюджетів у 2015 р.

Слід звернути увагу на те, що нові пропорції розподілу ПДФО між бюджетами різних рівнів не передбачають наповнення бюджетів міст районного значення, сіл і селищ, якщо вони не об'єдналися в окремі територіальні громади. Позитивним моментом при справлянні ПДФО в контексті новітніх змін є те, що податок зараховується за місцем ведення господарської діяльності платників, а не за місцем їх реєстрації.

2) Передбачено наповнення єдиного кошика доходів загального фонду місцевих бюджетів, який формується за рахунок:

— перерозподілу загальнодержавних податків і зборів, а саме: плати за надання інших адміністративних послуг, державного мита і 10% податку на прибуток підприємств реального сектору економіки;

— нового платежу, зокрема 5% акцизного податку з вартості реалізованих підакцизних товарів через мережі роздрібної торгівлі;

— передача податкових платежів з бюджету розвитку місцевих бюджетів, а саме: єдиного податку, податку на майно (оподаткування комерційної нерухомості та автомобілів з великим об'ємом двигуна), екологічного податку, крім податку з радіоактивних відходів, з одночасним збільшенням нормативу зарахування до 80% (попередньо справлялося 35%).

3) Розширено базу оподаткування податком на майно, відмінного від земельної ділянки, зокрема:

— запроваджено оподаткування комерційної (нежитлової) нерухомості: будівлі готельні, будівлі офісні, будівлі торговельні, гаражі, будівлі підприємств та склади (крім будівель с/г призначення, промисловості, МАФів і ринків тощо);

— зменшено розмір неоподаткованої площі: 60 м² – для квартир (попередньо розмір площі складав 120 м²); 120 м² – для будинків (попередньо розмір площі складав 250 м²); 180 м² – для різних об'єктів (попередньо розмір площі складав 370 м²). Водночас,

місцевим радам надано право збільшувати розмір неоподаткованої площі;

– ставка податку визначатиметься місцевими органами але її розмір не може бути більше 2% МЗП за 1 м² (24,36 грн.). У 2015 р. ставка для нежитлової нерухомості становитиме до 1% МЗП за 1 м² (12,18 грн.). Крім того, за новими правилами податок сплачуватиметься юридичними особами з 2015 р., а фізичними особами – з 2016 р.

4) Транспортний податок, до змін у справлянні якого слід віднести те, що: платниками податку є юридичні і фізичні особи включаючи нерезидентів; об'єктом оподаткування є легкові автомобілі з об'ємом циліндрів двигуна понад 3000 см. куб. і віком до 5 років; ставка даного податку складає 25 000 грн. за рік за один автомобіль.

5) Плату за землю віднесено до місцевих податків, а органам місцевого самоврядування надано право встановлювати ставки плати за землю та пільги щодо земельного податку самостійно в межах максимально встановлених розмірів:

– за земельні ділянки, де проведена нормативна грошова оцінка (незалежно від місцезнаходження), – не більше 3% від нормативної грошової оцінки;

– за сільськогосподарські угіддя, де проведена нормативна грошова оцінка (незалежно від місцезнаходження), – не більше 1% від нормативної грошової оцінки;

– за земельні ділянки, які перебувають у постійному користуванні суб'єктів господарювання (крім державної та комунальної власності), де проведена нормативна грошова оцінка (незалежно від місцезнаходження), – не більше 12%;

– за земельні ділянки, розташовані за межами населених пунктів, нормативну грошову оцінку яких не проведено, – не більше 5% від нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по області.

6) Екологічний податок (крім податку за радіоактивні відходи). Пропорції розподілу надходжень екологічного податку між державним та місцевими бюджетами здійснено на користь останніх, а саме: до загального фонду державного бюджету зараховується 20% платежу, а до загального фонду місцевих бюджетів – 80% (55% обласні бюджети, 25% – сільські, селищні та міські бюджети).

Із виступу Міністра фінансів України Н. Ярецько: «Внаслідок проведених реформ з бюджетної децентралізації за перше півріччя 2015 р. доходи місцевих бюджетів України зросли на 37%» [2].

Таким чином, перші кроки в напрямі проведення бюджетної децентралізації вказують на позитивні зміни щодо наповнення місцевих бюджетів. Проте бюджетна децентралізація окрім забезпечення формування доходів місцевих бюджетів передбачає і розподіл видатків між державним та окремими видами місцевих бюджетів, що в частині ще незавершеної адміністративної реформи створює перешкоди щодо раціонального використання бюджетних коштів.

Література:

1. Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» від 28 грудня 2014 р. № 79-VIII.

2. Ярецько Н. Додатковий ресурс місцевих бюджетів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbnews.com.ua>.

Сидорчук Анатолій

*К.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

ТЕОРЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Кінець XIX – початок XX ст. став періодом виникнення значних економічних криз, спричинених загостренням відносин між факторами виробництва працею та капіталом: заробітна плата була встановлена на мінімальному рівні, тоді як робочий день тривав 12–14 год. [1, с. 196]. Окремі держави почали запроваджувати заходи щодо згладжування цих суперечностей (Німеччина, згодом й інші країни Європи вводять соціальне страхування і регулюють мінімальний рівень заробітної плати). Впродовж XX ст. кроки держави у напрямку захисту праці як фактора виробництва не лише розширювались, а й набували нових форм вираження – від регулювання мінімальної заробітної плати до проведення політики у сфері повної зайнятості, виплати допомоги малозабезпеченим верствам населення та ін.